

**KONSOLIDACIJA INFORMACIJA:
IZAZOVI DIGITALNOG OKRUŽENJA¹**

**INFORMATION CONSOLIDATION:
CHALLENGES OF DIGITAL ENVIRONMENT²**

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige Senade Dizdar **Od podatka do metapodatka**, Sarajevo, Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, 2011, str. 376.*

Summary

*This text is a review of the book **From Data to Metadata** by Senada Dizdar, Sarajevo, the National and University Library of Bosnia and Herzegovina, 2011, 376 pages.*

Obogativši bibliotečki diskurs za širok dijapazon tema koje propituju važne aspekte bibliotekarstva 21. stoljeća, a koje bosanskohercegovačka akademska i stručna zajednica, istraživači izvan područja bibliotečkih i informacijskih nauka u našoj zemlji, a valja primijetiti, i u regionu, nisu imali priliku konsultirati na jednom mjestu, na lokalnim jezicima i na tako besprijeckorno sistematičan način, knjiga *Od podatka do metapodatka* prof. dr. Senade Dizdar je istovremeno i postavila čvrste znanstveno-teorijske temelje za daljnja istraživanja u oblasti sistema za označavanje i pretraživanje informacija. Da je problematika o kojoj raspravlja knjiga *Od podatka do metapodatka* jedinstven korpus najaktuelnijih saznanja i naznaka daljnjeg razvoja u

¹ Tekst je prikaz knjige Senade Dizdar *Od podatka do metapodatka*, Sarajevo, Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH, 2011, str. 376.

² The text is a review of the book *From data to Metadata* by Senada Dizdar, Sarajevo, the National and University Library of Bosnia and Herzegovina, 2011, 376 pgs.

spomenutoj oblasti, argumentira sama struktura knjige kojom su iscrpno obuhvaćene, a kroz ukupno 13 poglavlja (uključujući uvodna i zaključna razmatranja te prilog), teme u vezi sa automatskim indeksiranjem, sistemima za označavanje i pretraživanje, jezicima za označavanje, pretraživanjem, apstraktom, pojavom hiperteksta te zaključno pojavom i vrstama metapodataka.

U bibliotečkoj se akademskoj i stručnoj zajednici dugo osjećala potreba ne samo okupljanja spomenutih sadržaja na jednom mjestu već i potreba kritičko-teorijskog ispitivanja istih tim prije jer, a kako to i prof. dr. Senada Dizdar navodi na jednom mjestu u knjizi, najdragocjenije iskustvo koje bibliotekarstvo baštini moćda je vezano za sadržajnu obradu knjige. U tom kontekstu, a polazeći od premise da *promjene nastale na globalnom planu nisu samo tehničko-tehnološke prirode, nego se o njima mora razmišljati i kao o kulturološkim promjenama koje prođimaju sve sfere života savremenog društva, što je neminovno utjecalo i na organizaciju biblioteka, kao i na teorijski pristup bibliotečkoj nauci, koja se konceptualno mijenja pod sve većim utjecajem novih tehnologija i novih naučnih disciplina*, prvih šest poglavlja knjige znalački prate sve značajne promjene u vezi sa sadržajnom obradom kao bespredmetno vaţnim vidom konsolidacije informacija i upozoravaju da se prestrukturiranje sadržaja dokumenta našlo pred novim izazovima u kontekstu iznalaţenja teorijskih ali podjednako i praktičnih rješenja za organizaciju sada izuzetno raznolikog i mnogobrojnog bibliotečkog materijala.

U prvom poglavlju knjige, *Promjena bibliotečke paradigme*, podsjećajući da se bibliotečka paradigma mijenja, proširuje uvoćenjem novih pojmova kao što su: *informacija, znanje, zabiljeţeno znanje*, da se novi pristupi u proućavanju bibliotekarstva okreću prema korisniku i sl., naglašeno je kako bibliotečko-informacioni sistemi trebaju biti sistemi kroz koje će se ostvarivati konsolidacija informacija u cilju njihovog efikasnijeg korištenja.

Najnovija istraţivanja u podrućju sadržajne obrade prikazana su i kritički analizirana u drugom poglavlju knjige naslovljenom *Indeksiranje*. Definirajući indeksiranje kao *proces koji se koristi za izlućivanje predmetne materije (od analize sadržaja teksta do pohranjivanja podataka u pretraţivaćki sistem), metod ĉiji je krajnji rezultat oznaka, naćin (oznaćavanja) na koji se realizuju aktivnosti*

procesa indeksiranja, prof. dr. Senada Dizdar problematizira i načela koja tako definiran proces indeksiranja mora zadovoljiti da bi bio svrsishodan, to jest da bi najpotpunije omogućio pristup znanju sadržanom u dokumentu.

S pojašnjenjem da su kriteriji na temelju kojih se razlikuju pojedini tipovi indeksiranja diverzni, u trećem poglavlju knjige, *Jezici za označavanje u IR*, posebna pažnja je posvećena evaluaciji jezika za indeksiranje, kontroliranih, polukontroliranih i nekontroliranih. U sljedećem poglavlju, *Odnosi među pojmovima*, akcentirano je da konvencionalni i automatski sistemi za označavanje moraju riješiti problem iskazivanja sadržaja dokumenta na jasan, tačan i nedvosmislen način, da bi se prilikom pretraživanja dobili relevantni dokumenti i da je u tom smislu proučavanje odnosa među pojmovima *osobito važno jer od njih ovisi funkcioniranje i uspostavljanje cijelog sistema jezika za označavanje i pretraživanje*.

Podsjećajući da se zabilježeno znanje ne može učiniti dostupnim korisnicima bez odgovarajućih alata koji omogućavaju predstavljanje sadržaja dokumenta, peto poglavlje, *Klasifikacijski sistemi*, upozorava da u savremenom kompleksnom digitalnom okruženju postojeći bibliotečki klasifikacijski sistemi *trebaju biti organizirani kao dinamički sistemi koji, s jedne strane prate promjene (rast i razvoj) znanja, a sa druge strane se prilagođavaju novim tehnološkim promjenama*.

U sljedećem poglavlju, *Abstrakt/Sažetak*, prof. dr. Senada Dizdar znalački sažetak, *posebnu (tekstualnu) formu koja omogućava prikaz dokumenta i pristup informacijama, a koja nije bila uobičajeno pomagalo u bibliotečkoj praksi*, kandidira kao analitički element za proširenje bibliografskog zapisa i istovremeno konsolidira brojne preporuke, upute, standarde za pisanje sažetaka.

U kontekstu ekstrakcije predmetne materije, informacijsko-komunikacijske tehnologije nastoje iznaći prilično efikasna rješenja za kontroliranje, predmetno označavanje velikog broja izvora informacija kroz njihovo automatsko označavanje koje sedmo poglavlje knjige, *Automatsko indeksiranje*, problematizira. Poglavlje pokušava osvijetliti neke neprijeporno važne principe i izazove karakteristične za proces automatskog predmetnog označavanja i otvara pitanje da li se uprkos

svim unapređenjima automatskog predmetnog označavanja još uvijek nameće potreba za koegzistiranjem manualnih i automatskih metoda predmetnog označavanja (tj. razumijevanja sadržajne obrade kao intelektualnog i automatiziranog procesa) kako bi se postigla visoka kvaliteta označavanja.

Osmo poglavlje knjige, *Pretraživanje*, iscrpno identificira novonastale uslođene zahtjeve i poteškoće u vezi sa pretraživanjem, a sljedeće poglavlje, *Internet i pretraživanje informacija na internetu*, u najvećoj je mjeri posvećeno hipertekstu (njegovoj definiciji i historijatu), a koji je *osobine biblioteke promijenio „iznutra“, pa biblioteke više nisu mjesta u kojima se fizički mogu pronaći svi željeni dokumenti, nego su one više portali preko kojih je moguće pristupiti različitim informacionim resursima.*

Naglašavajući kako je *upotreba metapodataka za opisivanje digitalnih dokumenata u mrežnoj okolini jedan je od najznačajnijih projekata u polju informacijskih znanosti koji se razvija upredo sa širenjem interneta*, deseto poglavlje knjige, *Metapodaci*, tematizira o novim alatima za identifikaciju dokumenata, osobito o Dablinskoj jezgri (njene elemente i sintaksu) i upozorava na potrebu standardizacije i daljnjih istraživanja u ovoj oblasti jer metapodaci imaju tendenciju postati *temeljima za efikasno korištenje i pronalaženje građe (uspostavljanje tehničkih ili poslovnih okruženja u kojima se mogu koristiti), kao i za interoperabilnost između protokolarnih područja djelatnosti.* Pažnje vrijedan je i opsežni prilog knjige, *Organizacija literature u naučnom radu*, a koji se ima prepoznati kao vrijedno pomagalo svim studentima i istraživačima u njihovim naučnoistraživačkim radovima.

Neveliki ekskurs u bogati sadržaj ove dugo nedostajuće knjige, koja je na sistematičan i metodološki impresivan način, znanstveno-teorijski utemeljen pristup, uspješno prikazala preoblikovani bibliotečki univerzum i istovremeno prepoznala nadolazeće trendove u oblasti bibliotekarstva, ne može zanemariti i specifična formalna obilježja knjige *Od podatka do metapodatka*. Prof. dr. Senada Dizdar je našu bibliotečku i širu zajednicu obradovala jednim posve inovativnim izdavačkim, štamparskim projektom koji je interesantan i praksi kataloške obrade, a koji demonstrira razliku između pojmova djelo, tekst, primjerak. Naime, knjiga *Od podatka do metapodatka* štampana

je u ukupno 1000 primjeraka koji se međusobno razlikuju. Svaka četvrtina objavljenog tiraža ima, iako istu naslovu stranicu odnosno isti sadržaj, različita grafička rješenja na koricama knjige. Ako se prisjetimo da je djelo skupina srodnih tekstova ili sličnih tekstova koji imaju svoju stvarnu pojavnost u izdanjima, adaptacijama i prijevodima, onda su očito ovim poduhvatom objavljena „četiri djela“. Pored neprijeporno, za akademsku i širu stručnu zajednicu važnog sadržaja i zbog spomenutog knjiga *Od podatka do metapodatka* zaslužuje sve komplimente.

Knjiga *Od podatka do metapodatka* prof. dr. Senade Dizdar uspješno je pomjerila granice bosanskohercegovačkog bibliotekarstva, preoblikovala postojeću bosanskohercegovačku akademsku i stručnu zajednicu pa otuda ne iznenađuje što je 2012. godine na XXIV međunarodnom sajmu knjige i učila, održanom u Sarajevu, proglašena najboljim udžbenikom za visoko obrazovanje.